

Eurooppalaisen kulttuuriperinnön jäljillä

Pyhäjoen lukio, kevät 2005, LONTOO

Pyhäjoen lukiolaiset tutustuivat alkuperäisen kaltaiseksi rakennettuun Globe-teatteriin, joka on suosittu Shakespeare-pyhättö Thames-joen varrella. Sen tiloissa toimivat sekä teatteri että museo. Jolinda Schram (vas.) ja Jenni Rantakokko kuvasivat Shakespearen syntymäpäiväjuhlia 23. huhtikuuta. Näyttelijät esittivät katkelmia kirjailijan näytelmistä.

Tänä keväänä Pyhäjoen lukion opiskelijoille tarjottiin historiaan, kirjallisuuteen ja kuvataiteisiin painottuva opintomatka, johon osallistui 9 opiskelijaa. Oleellisinta opintomatassa on se, että koulu todella siirtyy ulkomaille: opiskellaan, etsitään tietoa ja vastauksia eurooppalaisen kulttuurin kysymyksiin, haastatellaan asiantuntijoita ja kirjoitetaan lehtijuttuja. Tässä lehdessä julkaisemme opiskelijoiden artikkeleita ja esimerkkejä kuvataiteen analyyseista.

Sonettien suomentaja sivu 4

Kirsti Simonsuuri

Tähtisopraano sivu 5

Karita Mattila

Historianopettaja sivu 6

Päivi Lipponen

TurnerWhistlerMonet

-näyttely sivu 8

Opintomatka Lontooseen, kevät 2005

Pyhäjoen lukio - www.pyhajoki.fi/lukio

Oppiaineina

historia, kirjallisuus ja kuvataide

Opiskelijat:

Anu Haapakoski, Anna Hietala, Maria Huiskonen, Anu Pirkola, Jenni Rantakokko, Mari Sarpola, Elina Seppä, Ruut Tornberg, Jolinda Schram

Ohjaajat:

historianopettaja Paul Keski-Panula,
kuvataideopettaja Kaija Saari ja
äidinkielenopettaja Sari Rintamäki

Lehden päätoimittaja:

Jenni Rantakokko

Taittajat:

Jenni ja Lari Rantakokko

William Shakespeare elää yhä kirjallisuutensa kautta

Kustannustoimittajan terveiset

ANNA HIETALA

LONTOO. William Shakespeare syntyi Avon-joen varrella sijaitsevassa Stratfordin kaupungissa oletettavasti 23.4 vuonna 1564. Kirkkoherra merkitsi huhtikuun 26.päivänä hänen nimensä kastekirjaan. Jälkipolville Shakespearen kirjoituksista on säilynyt 39 näytelmää, runoelmia sekä 154 sonettia. Shakespearen varhaistöiden kirjoitusjärjestystä ja näyttämöhistoriaa on ollut hankala jäljittää. Näytelmien tekijänoikeudet eivät kuuluneet kirjailijalle vaan seurueelle, joka ne oli tilannut. Myös piraattiversioita liikkui runsaasti.

Teosten kirjoittajiksi on ehdotettu Shakespearen rinnalla myös muita hänen aikansa näytelmäkirjailijoita. Väitettä vastaan sotii miehen oma elämä, josta löytyy joitakin yhtymäkohtia näytelmiin. Esimerkiksi hänen ainoan poikansa, Hamnetin kuoleman jälkeen näytelmät muuttuivat synkeämmiksi. Niihin kätkeytyi uudenlaista tuskaa ja surua. Lisäksi useat näytelmät noudattavat samaa, Shakespearelle ominaista kaavaa – voimakkaita kohtauksia, draamallisia vastakohtia ja tasapainoista rakennetta.

Ekkei Shakespearen näytelmiä lukiessa ole järkevää mieltä, onko näytelmä hänen omansa.

Paljon tärkeämpää on tarkastella kieltä ja rakennetta, jolla Shakespeare on nostanut näytelmät maailman kirjallisuuden klassikoiksi. Lahjakas kirjailija antoi panoksensa kolmelle genrelle: historialliselle näytelmälle, komedialle ja tragedialle.

Shakespearen syntymäpäiväjuhlista tietoa ja osaamista

23. huhtikuuta vietettiin Globe-teatterissa, Lontoossa, William Shakespearen syntymäpäiväjuhlaa sekä Pyhän Yrjön päivää.

Vieraat saivat maistaa Shakespearen ajan tunnelmaa erilaisten opastuksien ja esitysten kautta. Lavalta kaikuivat Shakespearen näytelmien tunnetuimmat lausahdukset: "To be or not to be, - that is the question" (Hamlet), "O Romeo, Romeo! Wherefore art thou Romeo?" (Romeo & Julia). Näyttelijöiden rinnalla myös juhlavieraat saivat lausua omia suosikkisitaatteja.

Globen näyttelijät olivat valmiina ohjaamaan ihmisiä Shakespearen oikeanlaiseen ilmaistamiseen. Leikit, esitykset, oppitunnit ja moderni musiikki loivat viihtyisän tunnelman. Paikallinen

juhlavieras, Dawn Fisher kertoi tulleen Globe-teatteriin ensimmäistä kertaa. Avoimet ovet ja kiinnostus teatteriin saivat Fisherin tulemaan paikalle. Hän oli kiinnostunut William Shakespearesta, mutta paljasti tietävänsä miehestä hyvin vähän.

Pyhän Yrjön legenda elää yhä

Globe-teatterissa vietettiin myös Pyhän Yrjön päivää. Legenda kertoo Selem-nimisen kaupungin lähellä asuvasta lohikäärmeestä, jolle oli annettava päivittäin syötävää. Kun eläimet

loppuivat, lohikäärmeen syötäväksi arvottiin yksi kaupungin asukkaista. Arpa lankei kuninkaan tyttarelle, joka rukoili apua Jumalalta. Ritari Yrjö sai Jumalalta tehtävän lähteä taistelemaan lohikäärmettä vastaan. Hän iski miekkansa lohikäärmeen kintaan ja voitti taistelun. "Tästä lähtien me kaikki tahdomme palvella Herraa Jeesta Kristusta", sanoi kuningas kiitollisin mielin.

Pyhästä Yrjöstä tuli katolisen ja ortodoksisen kirkon sekä keskiajalla myös sotilaiden ja ritareiden suojelupyhimys. 1200-luvulla hänet omaksuttiin myös Englannin suojelupyhimykseksi.

Tunteeko kansa enää kyseistä tarinaa? Globe-teatterin teettämä kysely vahvisti, että 67 % kansasta tunnisti tarinan Pyhästä Yrjöstä ja lohikäärmeestä. Kyseeseen osallistui yhteensä 1300 ihmistä monista eri maista. Globe-teatterissa juhlittiin Englannin suojelupyhimyksen päivää esittämällä erikoislaatuinen näytelmä Pyhästä Yrjöstä ja lohikäärmeestä.

Alice Martin toimi Shakespearen Rikhard III näytelmän kustannustoimittajana WSOY:n käännöskirjaosastolla: "Shakespeare-kirjoissa tehtävä on tavallista suurempi. Suomentajan teksti käydään läpi lähes sana sanalta alkutekstiin verraten ja runsaasti kommentoiden. Kääntäjällä on tietenkin viimeinen sana, mutta joskus käydään pitkiäkin keskusteluja eri ratkaisuista."

Kustannustoimittaja Martinin mielestä työskentely suomentaja Matti Rossin kanssa on aina inspiroivaa: "Hänen Shakespeare-tuntemuksensa ja mestaruutensa sanankäyttäjänä ovat vailla verta."

Shakespeare on rosoista

"Shakespeare on niin hyvä

kirjailija varmaankin siksi, että hänellä on annettavaa eri aikakausien ihmisille. Sanoisin, että yksi tekijä, mikä suosioon vaikuttaa, on tekstin rosoisuus ja "aukkoisuus" – kaikkea ei selitetä. Tarina etenee pitkin harppauksin. Kohtaukset ovat joskus hämmentävän lyhyitä – lukija tai katsoja joutuu mielessään täyttämään aukot, ja hän voi täyttää ne oman aikansa sävyttämisen ajatuksin", Martin mieltii.

Richardissa ehdottoman kiehtovaa on se, miten hän saa nopeasti puhuttua ihmiset ympäri, vietyä naiset, vaikka kaikki ovat alun perin häntä vastaan ja hänes-tä kerrotaan pelkkää pahaa. Hänessä on se arvoitus – ja arvoitukset tehoavat.

Rikhard III

Rikhard:

Valo hohtaa sinisenä, puoliyö on ohi. Kylmä pelon hiki peittää vapisevan lihan. Mitä minä pelkään? Itseäni? Olen yksin, Rikhard rakastaa Rikhardia, täällä on siis minä ja minä. Onko täällä murhaajaa? Ei ole. Kyllä on, se olen minä! Pakene siis. Ketä, itseäsi?

Shakespeare teki Rikhardin julmuudesta viihdettä

Rikhard on kiehtova hahmo ja loistava esimerkki Shakespearen ihmistuntemuksesta. Gloucesterin herttua tiedostaa pahuutensa. Se on hänen aseensa matkalla kohti kuninkuutta.

ELINA SEPPÄ

LONTOO. William Shakespeare osui aikanaan teatterintekijöiden kultasuoneen. Voitto Espanjan voittamattomasta armadasta nosti englantilaisten itsetuntoa. He kiinnostuivat menneisyydestään. Erityisen suureen huutoon nousivat Englannin hallitsijoista kertovat näytelmät.

Rikhard III, näytelmä muotopuolesta vallanastajasta, nousi kuitenkin yli muiden. Rikhardin suomentaja Matti Rossi pitää teosta yhtenä Shakespearen parhaimmista kuningasnäytelmistä: "Ei suinkaan kaikki mitä Shakespeare kirjoitti yllä hänen parhaiden töitensä tasolle. Jotkut hänen kuningasnäytelmistään ovat teennäisiä, pakerrettuja, vailla inspiraation tulta."

Shakespeare ja todellinen Rikhard

Yli 600 vuotta sitten Towerin synkät tornit todistivat veristä perhedraamaa. Yorkit ja Lancasterit taistelevat kruunusta. Suonissa virtasi sininen veri ja vallanhimo. Rikhardin suku, Yorkit, taistelevat itsensä voittoon. Sota jättää jälkensä. Surevien leskien ja orpojen katkeruus etsii lakkaamatta kohdettaan. Vaikka rauha saapuu

maahan, kytee Yorkien perheessä katkeruus. Sodassa veli petti veltensä. Mikä olisikaan mehukkaampi näyttämö, kuin sisällissodan runtelema Englanti.

William Shakespeare, itsekin varsinainen keplottelija, rakensi taitavan juonen historian vihatuimman henkilön, kuningas Rikhardin ympärille. Shakespeare puhalsi uudet tuulet historian pölytyneisiin kronikoihin. Suosionsa pyörteissä Shakespeare halusi liioitella Rikhardin pahuutta.

Matti Rossi uskoo, että muokattaessa Rikhardin konnaksi Shakespeare pääsi kehittämään hänessä sellaisia piirteitä, jotka kiinnostivat kirjailijaa ja kiinnostavat myös meitä myöhempien aikojen ihmisiä. Näytelmässä Rikhard on ruumiillisesti pahasti epämuodostunut, kuten myös mieltään. Näytelmä saakin ideansa juuri tästä lähtökohdasta. Muotopuoli herttua keskittää energiansa, ulkokorean hovielämän sijaan, juonitteluun. "Kun en kerran sovi rakastajan osaan eikä kieli käänny muodin joutavuuksiin, olen päätökseni tehnyt: ryhdyn roistoksi ja hylkään tämän ajan turhat huvit. Juonen olen punonut ja verkon viritänyt..."

Matti Rossi muistuttaa, että Shakespeare toki tiesi, mikä teatterissa kiinnostaa ihmisiä ja osasi valita aiheensa. Historiallisesta

totuudesta hän ei paljoa piitannut. Todellinen Rikhard ei ollut se kauhea julmuri, joksi Shakespeare hänet loihti. Tärkeintä oli näytelmän psykologinen eheys.

Rikhardin kiehtova julmuus

Rikhardin yli-inhimillinen tunteettomuus ja järjen ylivalta tekevät hänestä lähes voittamattoman, kunnes näyttämölle saapuu kaikin puolin enkelimäinen Richmondin jaarli ja lopettaa Rikhardin hirmuvallan.

Shakespearen ajan historiaan perehtynyt Rossi uskoo, että aikalaistensa tavoin, kirjailija ylisti Richmondin jaarlin sukua Englannin hallitsijoina. Rikhardin hallituskauten jälkeen kansan olot paraniivat. Vaurauden ja rauhan aika alkoi. "Todellisuudessa Richmondin jaarli ei ollut tippaakaan sen armeliaampi vastustajilleen kuin näytelmän Rikhard III", kommentoi Rossi ja muistuttaa Shakespearen joustavasta tavasta kirjoittaa historiaa uusiksi: "Shakespearen näytelmistä lyö silmille tuntu, ettei kuninkaiden maailma itse teossa ollut muuta kuin rikoksia rikoksen perään."

Shakespeare oli monipuolinen kirjailija ja todellinen luonnonlahjakkuus ihmistuntemuksessa. Rikhard on hahmo, joka tekee näytelmästä puhuttelevan ja haastavan.

"Vaikka Rikhard on konna ja rikollinen, hän ei ole kiveä korvasta korvaan: tuossa rujossa pyrkivässä ja murhaajassa on myös ristiriitansa", selvittää Rossi Rikhardin kiehtovaa persoonaa. "Valo hohtaa sinisenä, puoliyö on ohi. Kylmä pelon hiki peittää vapisevan lihan, Mitä minä pelkään? Itseäni? Olen yksin, Rikhard rakastaa Rikhardia, täällä on olen minä ja minä. Onko täällä murhaajaa? Ei ole. Kyllä on, se olen minä. Pakene siis. Ketä, itseäsi?" Tuossa hetkessä on läsnä oikea ihminen, heikkouksineen. Sillä loppujen lopuksi, Rikhard oli vain ihminen, joka vahvemman edessä, joutuu tappiolle. Järjen valta väistyy pelon alle.

Rikhardin merkillinen ajankohtaisuus

Matti Rossi kokee näytelmän olevan paljon muutakin kuin upeaa teatteria: "Sen voi nähdä myös meidän aikamme peilinä. Ehkä se opettaa pitämään silmällä vallan herrojen käsiä ja kuuntelemaan kriittisesti heidän kielensä laulua. Kun katsoo kylmin silmin suurta maailmanteatteria nyt, näkee ettei mahtajien vallanhimo, petollisuus ja raakuus ole kadonnut mihinkään. Mikä julmuudessa ja raakuudessa ylipäättään kiehtoo?"

Globe – matka nyky- ja elisabethin teatterielämään

Anna Hietala (oik.) haastattelemassa Shakespearen museossa Dawn Fisherä.

Globe-teatterin näyttelijät esittivät syntymäpäivänä katkelmia Shakespearen näytelmistä.

Globen kirjakaupasta voi ostaa kaikkea Shakespearen liittyvää: kirjoja, videoita, sulkakyniä ja suklaata.

RUUT TORNBERG

LONTOO. "Oikikattoisessa talossa näimme ensimmäisestä keisarista **Julius Caesarista** kertovan murhenäytelmän, oikein mukavasti esitetty, suunnilleen viisitoista henkilöhahmoa. Näytelmän lopuksi he tanssivat yhdessä taitavasti ja äärimmäisen sulavasti, tapansa mukaan, kaksi kussakin ryhmässä miehen ja kaksi naisen asuun pukeutuneena." Näin kuvaa sveitsiläinen Lontoon matkaaja **Thomas Platter** Globe-teatteria vuonna 1599 **Anthony Holden** kirjoittamassa kirjassa **William Shakespeare**. Aluksi teatterit olivat ensin pelkkiä pihoja;

avopihan ympärille rakennettu- ja näyttämöitä, joissa näyteltiin vain kesällä ja päivisin. Varsin pian alettiin kuitenkin pystyttää oikeita teatterisaleja.

Shakespearen Globe-teatteri sijaitsee Thames-joen varrella, aivan Millennium-sillan kupeessa. 20-sivuinen pyöreä rakennus on arvokasta puuarkkitehtuuria. Teatteri on 13,5 metriä korkea, ja katsomo ylettyy kolmeen kerrokseen. Globe-teatterin lava on suuri. Sen yllä on kullattu katos, johon on kuvattu tähtiä ja aurinko. Katon rakennukseen on tarvittu 6000 kimpua kaisloja. Katsojia teatteriin mahtuu enimmillään 1600, joista 600 seisoo.

Teatterin vetovoima ovat sen koristellut kaiverukset ja kirkokuviot. Globe-teatterin sisämuuseon ohella ulkoilmateatterin esitykset ovat paras tapa nauttia lämpimästä kesäillasta ja siirtyä samalla ajassa 400 vuotta taaksepäin Shakespearen aikaan.

Henrik V näytös – teatterin tuho

Globe avattiin syksyllä 1599 Shakespearen näytelmällä Henrik V. Teatteri tuhoutui kokonaan tulipalossa vuonna 1613. Tulipalo sai alkunsa kanuunanlaukauksesta, joka oli osa Henry VIII:n näytöstä.

Uudelleenrakennustyöt aloitettiin välittömästi. Muutaman kymmenen vuoden kuluttua puritaanit kuitenkin lopettivat teatteritoiminnan ja rakennus suljettiin kokonaan.

Uudelleen rakentaminen aloitetaan

Amerikkalaisesta **Sam Wanamakerista** tuli Shakespeare-

teatterin pelastaja. Hän perusti vuonna 1970 Globe-teatteritalosäätiön, jonka rahallisella avustuksella teatteria alettiin jälleen kunnostaa. **Theo Crosby** tuli projektin arkkitehti. Hän aloitti uudelleenrakennussuunnitelmien laadinnan vuonna 1986.

Vuonna 1989 alkuperäisen Globen perustukset löydettiin Lontoon keskustasta, noin kahdensadan jaardin päästä teatterin rekonstruointipaikasta. Perustuksista voitiin kaivaa ylös vain 5%. Nämä vähäisetkin tiedot koettiin tärkeiksi, sillä ne antoivat arvokasta tietoa teatterin alkuperäisistä piirustuksista ja arkkitehtuurista.

Crosbyn kuoltua kunnostustyöt saatiin loppuun **Jon Greenfieldin** johdolla. Uuden alkuperäistä Globe-teatteria jäljittelevän teatterin avajaiset olivat kesäkuussa 1997.

Wanamaker, jonka ansiosta uusi Globe on saatu pystyyn, oli näyttelijä sekä elokuvaohjaaja. Hänen unelmansa oli nähdä Globe valmiina. Mies ehti kuitenkin kuolla ennen kuin teatteri saatiin valmiiksi.

Globe ja Shakespeare

Shakespeare, jonka teatterina Globe tunnetaan, oli teatterin virallinen dramaturgi, näyttelijä sekä osakkeenomistaja. Näyttelijänä Shakespeare ei ollut huomattava, mutta miehen kirjoittamat näytelmät nostivat hänet pian koko kansan suosioon. Hän kirjoitti useimmat näytelmänsä Globe-teatterille ja sen näyttelijöille.

Nykyään Globe on avoinna keväällä ja kesällä. Rekonstruoitu Globe yhdistää kiehtovas-

ti nyky- ja elisabethin aikaisen teatterin. Musiikki on elävää ja puvut tehdään käsin antiikkisista kankaista. Myös vaatimaton lavastus juontaa Shakespearen aikaan.

Elisabethin ajan teatterissa yhdistyivät liioiteltu kansanomaisuus ja englantilainen kansallisuudentunto. Draamassa ei ujusteltu. Näytelmiin liitettiin narreja, hulluja ja hillitöntä kieltä. Aiheet haettiin omasta historiasta. Kritiikki oli kovaa, sillä katsojina olivat koko Englannin kansa talonpojista kuninkaallisiin.

Globessa tapahtuu

Tänä kesänä Globe-teatterin vetonauloja ovat kaksi Shakespearen näytelmää: Myrsky ja Talvinen tarina. Näihin näytelmiin Shakespeare on saanut vaikutteita klassisesta Kreikasta. Viimeiset näytökset ovat loka-kuun alussa.

Globe tarjoaa erilaisia kursseja ja koulutuspäiviä opiskelijoille, opettajille ja kaikille kiinnostuneille. Äidinkielenopettaja **Sari Rintamäki** on osallistunut Globe-teatterin kursseille. Pienessä harrastajien ryhmässä hän pääsi syvemmälle Shakespearen ja Globen historiaan, kirjallisuuteen ja teatterielämään. "Kursin piti eräs teatterin näyttelijä. Esiinnyimme kaikki myös Globen isolla lavalla. Olihan se mielenkiintoista. Itse pääsi näyttelemään monella tavalla: paljon erilaisia improvisointiharjoituksia. Ryhmäläiset olivat kaikki ei-brittejä, Shake-faneja. Kun ei tuntenut ketään, pystyi jotenkin enemmän irrottelemaan."

Englannin opintomatkalaiset kokivat Towerin linnoituksella aikamatkan Rikhardin maailmaan. Tower on aareaitta menneeseen maailmaan. 900-vuotisen linnoituksen värikkäisiin vaiheisiin kätkeytyy koko Englannin historia, Wilhelm Valloittajasta Elisabeth ensimmäiseen.

Kirsti Simonsuurella maaginen kosketus Shakespearen sonetteihin

ANNA HIETALA

LONTOO. Kirjailija, tutkija **Kirsti Simonsuuri** syntyi suomalaiseseen sivistyneistökotiin; äiti oli äidinkielenopettaja ja isä kansanrunudentutkija sekä Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkiston johtaja. Kotoa löytyi kirjoja kaikilla kielillä ylen määrin – tietysti myös koko suomalainen kirjallisuus alkuaikojista alkaen. "Äitini hankki modernia suomalaista lyriikkaa, joten luin sitä

ahmien (**Manner, Rekola, Meriluoto** esimerkiksi) **Martti Haavio** ja **Aale Tynni** olivat perhetuttuja. Jo kouluikäisenä kiinnostuin Englannista ja sen kirjallisuudesta, erityisesti Shakespearesta." Noihin aikoihin hänelle tarjoutui äitinsä siskon kautta tilaisuus viettää kesä Englannissa.

Kirsti Simonsuuri luki ensin Helsingin yliopistossa klassisia kieliä ja kirjallisuutta sekä teoreettista filosofiaa – siis muinaiskreikkaa, latinaa ja lisäksi englantilaista filologiaa, ja hän suoritti niistä laudaturit: "Menin välillä opiskelemaan Englantiin ja valmistuttuani maisteriksi sain stipendin, joka mahdollisti väitöskirjaopinnon Cambridgein yliopistossa. Väittelin siellä Homeroksesta. Olen sittemmin tutkinut ja opettanut eri maissa lähinnä filosofisia kysymyksiä, jotka liittyvät antiikin traditioon. Näen myös renessanssirunouden osana tätä jatkumoa ja kapinaa sitä vastaan. Nämä jännitteet - traditio ja kapina - ovat osa

Shakespearen sonettien suomennos ilmestyi tänä keväänä nimellä Nautintojen aarre.

kelemaan Englantiin ja valmistuttuani maisteriksi sain stipendin, joka mahdollisti väitöskirjaopinnon Cambridgein

yliopistossa. Väittelin siellä Homeroksesta. Olen sittemmin tutkinut ja opettanut eri maissa lähinnä filosofisia kysymyksiä, jotka liittyvät antiikin traditioon. Näen myös renessanssirunouden osana tätä jatkumoa ja kapinaa sitä vastaan. Nämä jännitteet - traditio ja kapina - ovat osa

persoonani ja työtäni ja siksi juuri koen Shakespearenkin niin läheiseksi."

Englannissa Simonsuuri on nähnyt lukuisia Shakespearen näytelmiä ja tutustunut muutama Royal Shakespeare Companyn näyttelijöihin. Opettajat ja runoilijaystävät ovat myös vaikuttaneet hänen Shakespeare-tietonsa ja -tuntemuksensa kehittymiseen: "Ystäväpiiriini kuului runoilijoita, jotka tilittivät omaa suhdettaan Jättiläiseen, Shakespeareen. Opettajani olivat Shakespeare-spécialisteja: **Harold Jenkins, Theodore Redpath, Terence Spencer** muun muassa. Tutkija- ja runoilijakollegani ovat myös tutkinut Shakespearea, ja sonettien suomennostyön aikana tapasin joitakin heistä ja kävin kirjeenvaihtoa."

Sonettien suomentaminen kypsi pikkuhiljaa

Shakespearen sonetteihin Si-

monsuuri ihastui jo kouluiässä. Kirjailijan syntymäpäivänä 23.4 hän koululehden toimittajana pani lehden etusivulle miehen kuvan ja sonetin 144: "Minua on itseäni huvittanut se, etten ymmärtänyt sonetista 144 silloin mitään (niin kuin nyt arvelen ymmärtäväni), mutta jokin maaginen kosketus siinä oli."

Sonettien suomentamisurakkaan Simonsuuri ryhtyi vasta, kun oli jo "lyönyt läpi" runoilijana Suomessa ja oli kartuttanut elämäkokemustaan ja tietoaan niin, että saattoi edes ajatella moista urakkaa. "Vaikka tunsin sonetit ja Shakespearen muun tuotannon englanniksi erittäin hyvin, ei suomennostyön aloittaminen ollut itsestään selvää. Joskus kymmenen viisitoista vuotta sitten tein muutamia suomennoksia soneteista itseäni varten."

"Vasta kun palasin takaisin Suomeen Kreikasta (olin siellä Suomen Ateenan-instituutin johtajana 1995 - 98) tartuin tehtävään ja suomensin noin 10 mielisonettiani, joita pidin koepalloina ja julkaisin ne Parnassossa. Näihin suomennoksiin olen tehnyt melko paljon muutoksia", hän kertoo.

Noin vuonna 1999 Simonsuuri aloitti suomennostyön systemaattisesti: "Vasta silloin alkoi paljastua sonettien todellinen sisältö ja luonne, ja työ muuttui kiihottavaksi, intensiiviseksi ja vei koko käden."

Shakespeare kirjoitti 154 sonettiaan oletettavasti vuosien 1593 ja 1609 välillä. Simonsuuri kuvailee sonetteja draamalliseksi kokonaisuudeksi, jossa on sivujuonia ja syrjäpolkuja: "Mielestäni pääjuonena on rakkauden määrittely ja kolmen periaatteen, hyvyyden, kauneuden ja totuuden osoittaminen pysyvimmäksi maailmassa. Rakkaus toimii

eräänlaisena katalysaattorina, kun yritämme ymmärtää todellisuutta." Hän toteaa Shakespearen säkeiden olevan toisinaan kömpelöitä, mutta kielen ehdottoman kirkasta: "Joskus on tunne kuin mitään kiveä ei jätettäisi kääntämättä, kun Shakespeare porautuu tunteidensa syvimpään."

Nautintojen ajan aarre

Shakespearen sonettien suomennos ilmestyi tänä keväänä nimellä *Nautintojen ajan aarre*. Kirjansa esipuheessa suomentaja Simonsuuri kertoo, että sonettien pääasiallinen tarkoitus on määrittellä rakkautta niin täydellisesti kuin mahdollista. Sonettien keskeinen juoni koostuu

sielullisesta ja ruumiillisesta rakkaudesta kahden kohdehenkilön, Fair friend ja Dark Lady välillä.

Vuosisatojen ajan lukijat ovat yrittäneet selvittää, keitä nämä henkilöt olivat. Monille lukijoille asia lienee yhdentekevä. Simonsuuri muistuttaakin, ettei sonettien puhuja, minä, ole välttämättä William Shakespeare. Jotkut soneteista ovat melko epäpersoonallisia: "Kaunokirjallinen teos ei ole koskaan puhtaasti fiktiivinen eikä puhtaasti todellisuutta representoiva."

Sonettien henkilöt käyvät läpi saman kehityskaaren. He oppivat, että sisäisen mielen, pohdinnan, ajattelun, mielikuvituksen ja tunteen hankkima tieto on pysyvämpää kuin se, joka saa-

daan aistihavaintojen avulla. Siitä seuraa herääminen todellisuuteen; he ymmärtävät, että mieli ohjaa aistihavaintoja: "Kun rakkaus päättyy, myös kauneus katoaa. Molemmat sykliä päättyvät puhujan kannalta tähän julmaan itsetuntemukseen, joka on runoilijan yksinäisyyttä."

Tämän ajan ihmiselle

Vuonna 1913 julkaistiin muutama sonetti Paavo Cajanderin suomentamana. Kokonaisuudessaan sonetit oli luettavissa 1965.

"Jo kouluikäisenä kiinnostuin Englannista ja sen kirjallisuudesta, erityisesti Shakespearesta."

Simonsuuren mukaan sonetit käsittelevät ihmisen aistillisen elämän kokonaisuudessaan; juuri tämän seikan vuoksi hän ei voi täysin hyväksyä Aale Tynnin käännöstä: "Hän vääntää suos-

men kieltä siten, että häivyttää piilotajuiset merkitykset. Erityisen selvästi se näkyy aistillisen rakkauden kuvauksissa, joissa Tynni ikään kuin punastelee ja sitten valitsee kielen, joka sievistelee eikä ilmaise mitään."

Simonsuuri on pyrkinyt jäljittelemään Shakespearen kieltä sen alkuperäisessä asussa. Suomennokset johdattavat lukijat alkuperäisten sonettien äärelle ja tarjoavat lukijalleen lukunautinnon omalla äidinkielellä. Kirjailija on yhdistänyt taitavasti Shakespearen alkuperäiset sonetit, suomennoksen ja selytyksen jokaisen sisällöstä. Kokonaisuus on helposti luettava ja ymmärrettävä.

Sonetti 116

Uskollisten mielten liitolle ei ole esteitä: rakkaus ei ole rakkautta jos se muuttuu muuttumisen halusta tai taipuu vastavoiman vastukseen. Ei, ei! Se on ikuisesti luja merkki, se kohtaa myrskyn eikä koskaan horju; se eksyneille laivoille on tähti jonka sijainti tunnetaan, ei mahti. Rakkaus ei ole ajan narri vaikka ajan sirppi niittää poskien ja huulten hehkun, rakkaus ei muutu hetken eikä viikon mukaan vaan kestää päiviemme loppuun asti.

Jos tässä erehdyn ja minulle se todistetaan, en kirjoittanut mitään, ei rakastanut kukaan.

Sonettien suomentaja Kirsti Simonsuuri on vakuuttunut siitä, että nykypäivän lukija pystyy intuitiivisesti ymmärtämään Shakespearen Sonetteja melkein paremmin kuin mikään aikakausi hänen oman aikakautensa jälkeen: "Tämä johtuu sekä tiedon lisääntymisestä että eräänlaisesta kulttuurisesta analogiasta. Muodostamme identiteettiä sekä annetun että itse luodun pohjalta, ja Shakespearen luova painotus on tässä itse luodussa, perinteen käyttämisessä vapaasti omiin tarkoituksiin."

Karita Mattila opasti Pyhäjoen lukiolaisia oopperan maailmaan

rannan valtakunnallisen laulukilpailun vain 21-vuotiaana vuonna 1981. Kilpailun myötä oli selvää, että tässä on yksi Suomen laulutaiteen suurimmista lahjakkuuksista kautta aikojen. Itse hän vakuuttui lopullisesti lahjakkuudestaan voitettuaan BBC:n järjestämän Cardiffin ensimmäisen Singer of the World -kilpailun 1983. Tie kansainväliseen oopperamaailmaan aukesi hetkessä.

Oopperatähden elämää

"Oopperatähden elämä on Mattilan mukaan aika rankkaa. Ei riitä, että on nätti ääni ja osaa käyttää sitä. Uraan täytyy olla myös muutenkin täysillä latautunut ja valmis panostamaan siihen. Lavalle noustessa päällimmäisenä ei saa olla mielessä oma elämä vaan se, millä ja miten on tarkoitus viihdyttää yleisöä. Huono ja hyvä tuuli jäävät molemmat kulussien taakse. Lavalle tulee nousta täysin roolihenkilön ehdoilla", jäi Jenni Rantakokko pohtimaan:

"Itse en ole aiemmin harrastanut oopperaa ollenkaan. Toisaalta jo pelkän Lontoon Royal Opera Housen näkeminen sytytti halun päästä joku kerta istumaan yleisön sekaan ja kuuntelemaan tämän tyylistä musiikkia."

Lukiolaisten mielestä Mattilan haastattelusta sai hyvän kuvan oopperasta ja harjoittelusta: "Oopperatähden elämä ei ole

vain laulamista vaan paljon muutakin, matkustelusta ja uusien ihmisten ja haasteiden kohtaamista."

Anu Pirkola oppi, että oopperan taika perustuu ehjään kokonaisuuteen. Yleisön täytyy tuntea viihtyvän. Kodin ongelmat, inho kapellimestaria kohtaan tai ongelmat toisten näyttelijöiden kanssa täytyy unohtaa; mikään ei saa näkyä. Et ole mitään ilman ääntä: se on tärkeintä. Toisaalta ilman pitkäjänteisyyttä et voi olla mitään. Pirun ahkera on syytä olla. Kielitaito on myös hyvä olla laaja, sillä asuminen ulkomailla voi käydä yksinäiseksi, jos et voi puhua tai luoda kontakteja paikallisten kanssa.

Lukiolaiset tajusivat, että oopperalaulajan työ on enemmän elämäntapa kuin ammatti. Työpäivät ovat pitkiä, ja laulaminen on raskasta fyysistä työtä. Ääntä on harjoitettava jatkuvasti, ja terveydestä ja kunnosta on huoleh-

dittava. Ammattiin kuuluu paljon matkustelua, etenkin jos tekee työtä freelancerina kuten Mattila. Laulajan on oltava sosiaalinen ja muuntautumiskykyinen.

Verdiltä rooleihin lihaa ja verta

Karita Mattila opiskelee roolinsa ensin harjoituspianistin eli korrepetiittorin avulla. Alussa harjoituspianisti korvaa laulajalle orkesterin, käy lävitse oopperan musiikin ja valmentaa laulajaa. Käytännössä se merkitsee esimerkiksi sitä, että harjoituspianisti paitsi säestää laulajaa, myös laulaa kunkin kohtauksen muita rooleja. Mattilan oma harjoittelu voi alkaa jopa vuotta aikaisemmin, koska laulajan pitää osata rooli musiikillisesti ulkoa, kun yhteiset harjoitukset orkesterin, kapellimestarin ja ohjaajan kanssa alkavat.

Mattilan mielestä taitava laulaja osaa luoda hahmoonsa uusia puolia. Laulajan on annettava kaikkensa roolihahmon luomiseen ja rakastettava rooliaan, johon sillä hetkellä valmistautuu. Oopperatähden mielestä paras rooli onkin aina se, mitä hän kulloinkin tekee. Verdin Amelian roolia hän pitää tosi vaativana ja antoisana. Naamiohuvien tarina on nero, klassikko. Giuseppe Verdin Naamiohuvit on värikäs ooppera, jonka tapahtumat liittyvät läheisesti myös

Suomen historiaan. Verdi sijoitti tapahtumat Kustaa III:n hoviin Tukholmaan.

Mattilan esittämä Amelia on naimisissa Renaton kanssa, mutta myös kuvernööri Riccardo on häneen rakastunut, kolmio-draama siis. Oopperan lopussa naamiaistanssiaisissa (tästä nimi Naamiohuvit) Renato ja salaliittolaiset etsivät kuvernööriä. Amelia kehottaa kuvernööriä pakenemaan, mutta heidän intohimoiset jäähyväisensä päättyvät siihen, että Renato pistää kuvernööriä tikarilla. Verdin oopperassa ihmisen annetaan olla ihminen. Perusominaisuudethan ihmisessä ovat samat. Mattilan mielestä Verdi on löytänyt Naamiohuvien ihmisiin veren ja lihan.

Elävä persoona

"Oli mielenkiintoista tavata oopperatähti. Hän ei vaikuttanut miltään diivalta, mikä voisi olla mahdollista noin suurelta kuuluisuudelta, vaan tavalliselta ihmiseltä. Hän oli erittäin iloinen luonteeltaan ja nauroi paljon. Kysymyksiin hän vastasi laajalti, jolloin sai kuulla myös muuta, mitä ei huomannut kysyä. Karitan esiintyminen oli hyvin itsevarmaa, ja hän tuntui olevan valmis kaikkeen. Hyvin mielenkiintoinen persoona siis", lukiolainen Anu Pirkola kommentoi.

SARI RINTAMÄKI

LONTOO. Ryhmä Pyhäjoen lukion humanistiopiskelijoita kävi viikon opintomatalla Lontoossa. Opiskelijat saivat ainutlaatuisen tilaisuuden haastatella oopperatähti **Karita Mattilaa** ja samalla tutustua hänen työpaikkaansa Royal Opera Houseen Covent Gardenissa.

Suomen Lontoon kulttuuri-instituutin johtaja **Seppo Kimanen** onnitteli lukiolaisia haastattelumahdollisuudesta; Karita Mattilan fanisivujen pitäjä **Jarkko Ahonen** kommentoi lukiolaisten saaneen todella erityistä kohtelua.

Tähtisopraano Karita Mattila valloittaa yleisönsä kaikkialla, mutta vaikuttaa siltä, että juu-

ri brittikriitikot ylistävät häntä eniten.

"Huippulaatua Suomesta! Yllätyksen tarjosi Karita Mattila, joka on epäilemättä supertähti. Hänen mahtavat fraseerauksensa, intensiivinen paneutumisensa laulamiseen ja äänen laaja-alaisuus oopperan huippukohdissa yhdistettynä tunnetusti hurmaavaan ulkonäköön ja koskettavaan näyttelemiseen valloittivat täysin Covent Gardenin oopperayleisön", kirjoitti Time Outin hurmaantunut kriitikko **Martin Hoyle** huhtikuussa Karita Mattilasta nähtyään suomalaisen laulajattaren Amelian roolissa Covent Gardenissa, kuuluisassa Giuseppe Verdin Naamiohuvit-oopperassa.

Kaikki vain tapahtui

Karita Mattila on suuren maailmalaston tytär Perniöstä. Pianon soiton hän aloitti 9-vuotiaana ja laulamisen muutaman vuoden jälkeen. Murrosiässä Karitalle tuli vaihe, jolloin hän olisi halunnut lopettaa musiikin harrastamisen, mutta vanhemmat pakottivat, "kiristivät" ja "lahjoivat" jatkamaan.

Vanhemmat ajattelivat, että Karita pysyy poissa "pahemmista" harrastuksista. Hän oli jo si-

sällä musiikin harrastamisessa ja historiassa, kun hän kiinnostui tosissaan. Lukiossa Karita Mattila innostui laulamisesta toden teolla ja alkoi käydä laulutunneilla. Ajatus laulajan urasta ei ollut kuitenkaan vielä kirkas, sillä myös kielet kiinnostivat.

Lukiolaisia koskettivat Mattilan nuoruusmuistot, ettei kaikki ollutkaan alusta niin selvää. "Laulaja kertoi olleensa kummajainen kaveripiirissä, koska harrastus oli harvinainen. Oman äänen kokeilu ja uudet aluevaltauksset äänen käytössä hämmästyttivät häntä itseäänkin. Se oli jopa hieman pelottavaa. Hänellä oli kunnianhimoisia ja kannustavia opettajia Sibelius-Akatemiassa, joiden ansiosta hänestä kehittyi laulaja, joka osaa myös näyttellä", lukiolainen Elina Seppä muistelee.

Karita Mattila voitti Lappeen-

"Pirun ahkera on syytä olla."

Lukiolaiset saivat haastatella Karita Mattilaa tunnin ajan; sen jälkeen he pääsivät tutustumaan oopperataloon.

Karita Mattila kannusti lukiolaisia rohkeasti lähtemään maailmalle: "Ihmiset ovat aina ihmisiä, vaikka puhuvat eri kieltä."

Virginia Woolf

tuota esiin kysymyksiä elämästä

MARIA HUISKONEN

Bloomsburyn aukio, LONTOO.

Seison puistossa keskellä vilkasta Lontoota. Tällä samalla alueella asui klassikkokirjailija Virginia Woolf sata vuotta sitten. Woolf oli feministi ja modernin romaanin uranuurtaja, jonka taiturimaisella tajunnanvirtatekniikalla kirjoitetut romaanit ovat vivahteita täynnä.

Woolf syntyi Lontoossa 1882. Heikko terveys esti häntä menemästä lapsena kouluun. Sen sijaan nuori Virginia opiskeli lukemalla kuuluisan kirjallisuuskriitikko isänsä kirjastossa. Lukemisen tulokset näkyvät ennen kaikkea Virginian esseissä. Ne kuvastavat sellaista henkeä, ennakkoluulottomuutta ja tietoa, jonka vain laaja lukeneisuus voi antaa.

Woolfin koko elämää varjostivat masennus ja tunneperäiset shokkien jaksot. Hän on varsin puhdas esimerkki jakomielisyyden taipuvaisesta skitsofreeniosta: yliherkkä, mutta samalla kuningatarmainen ja kova. Viimeisen luhistumisensa jälkeen Woolf ahtoi taskunsa täyteen kiviä ja hukuttautui River Ouseen kotinsa lähistöllä maaliskuussa 1941.

Woolfin elämää voi hyvällä syyllä verrata jyrkän teon reunalta kulkemiseen. Milloin tahansa reuna voi pettää, seurauksena kuuluu syösyminen. Woolfin itsemurha on värittänyt paljon hänen töidensä tulkintaa.

Bloomsburylle Woolf muutti isänsä kuoleman jälkeen 1904. Hän asui talossa siskonsa Vanessa ja kahden veljensä kanssa. Heidän kodistaan tuli Bloomsburyn ryhmän keskus. Ryhmä muodostui kirjailijoista ja taiteilijoista, jotka suhtautuivat älyllisesti taiteeseen ja kulttuuriin. Woolfin lisäksi ryhmään kuuluivat muun muassa Clive

Virginia Woolf (Lontoo 1882 – Sussex 1941), brittiläinen kirjailija ja kriitikko. Woolf oli kriitikko Sir Leslie Stephenin tytär, joka isän kuoleman jälkeen muutti Lontooseen Bloomsburyn ja avioitui kriitikko Leonard Woolfin kanssa. Heidän kodissaan kokoontui Englannin kulttuurielämään näkyvästi vaikuttanut, älyllisesti taiteeseen ja kulttuuriin suhtautuva niin sanottu Bloomsburyn ryhmä.

Bell, Roger Fry, Duncan Grant, Mary Hutchinson sekä Virginian mies Leonard Woolf. Bloomsburyn ryhmän jäsenet itse näkivät olevansa vain "joukko vanhoja ystäviä", mutta he ovat vaikuttaneet voimakkaasti Englannin kulttuurielämään.

Woolf pääsee ihmisten mieliin

Ulkomuodoltaan Virginia Woolf on kuin hento kukka, lähestulkoon aineeton ja hauras. On

vaikkea kuvitella häntä suorittamassa mitään fyysistä tehtävää. Sen sijaan Woolf keskittyikin henkisiin toimintoihin ja niiden kuvaamiseen. Häntä kiinnosti nimenomaan tajunnanvirtatekniikka. Tajunnanvirran avulla Woolf onnistuu pääsemään kirjan henkilöiden mieliin uskomattoman todentuntuisesti. Tajunnanvirtatekniikalla kirjoitetut romaanit ovat täynnä kerroksia ja erilaisia vivahteita. Esimerkiksi kirjassaan *Ms. Dalloway* (1925) Woolf saattaa kertoa, mitä päähenkilö ajat-

telee ja sitten yllättäen hypätä ohikulkevan henkilön ajatuksiin. Tätä tekniikkaa esiintyi jo 1800-luvun kirjallisuudessa, mutta täyden laajuutensa se saavutti Woolfin ja James Joycen romaaneissa 1920-luvulla.

Yleisen käsityksen mukaan Woolf on kovin vaikea kirjailija. Hän kohdistaa huomionsa siihen, miten asiansa sanoo, ei siihen, mitä sanoo. Virginia Woolf vaatii lukijaltaan paljon.

Päivi Lipponen vaikuttui Woolfista

Historian opettaja, Helsingin kaupunginvaltuutettu Päivi Lipponen on kolmen tyttären äiti. Hän työskentelee aikuislukiossa lehtorina, mutta viimeistelee nyt parhaillaan väitöskirjaansa, jossa hän tutkii kansalaisyhteiskunnan rakentumista Suomessa 1800-luvun lopulla. Perheen ja työn ohessa hän lukee ahkerasti kirjallisuutta.

Woolfin Päivi Lipponen tutustui ensimmäistä kertaa suorittamassa yliopistossa feminismin klassikkokirjallisuuden kurssia. Kurssiin kuuluivat teokset *Toinen sukupuoli*, *Naisellisuuden harhat* sekä Woolfin *Oma Huone*. Woolfin teos teki häneen erityisen vaikutuksen. Romaanissa Woolf havainnoi yhteiskuntaa humoristisesti ja äärettömän terävästi. Hän pohtii, onko naisen mahdollista tuottaa korkeatasoista taidetta miesten johtamassa maailmassa. Oma Huone on Päivi Lipponen mielestä mainio ja edelleen ajankohtainen teos, jonka jokaisen naisen kannattaisi lukea: "Naisella tulee olla taloudellinen itsenäisyys ja hänen tulee olla uskollinen itselleen. Naisen pitää uskaltaa kuunnella omia toiveitaan ja toteuttaa niitä, ei pitää hyväksyä vähättelyä ja mitätöintiä."

Päivi Lipponen pitää kovasti myös historiaa käsittelevistä kirjoista ja suosittelee luettavaksi Jung Changin kirjaa *Villijoutsenet*: "Se on kiinnostava kuvaus Kiinan historiasta naisen kertomana. Myös Andrei Makinen Neuvostoliiton historiasta kertova teos *Ranskalainen testamentti* kannattaa lukea."

Maria Huiskonen Bloomsburyn aukiolla Lontoossa.

Hiirenloukku - menestystä jo puoli vuosisataa

Kaikkien salapoliisidekkareiden äiti

ANU HAAPAKOSKI

LONTOO. Agatha Christie (1890 - 1976) loi englantilaisen salapoliisiromaaniperinteen, jonka jalanjälkiä monet seuraavat vielä tänäkin päivänä. Christie kirjoitti elämänsä aikana noin 70 romaania ja paljon radio- ja teatterikäsikirjoituksia, novelleja yms. Hän on käyttänyt myös salanimeä Mary Westmacott. Agatha Christie valittiin vuonna 2000 viime vuosisadan parhaaksi rikoskirjailijaksi dekkaristien kansainvälisessä kokouksessa Yhdysvalloissa.

Radiokuunnelmasta näytelmäksi

Hiirenloukku (The Mousetrap)

on Agatha Christien näytelmä, joka sai alkunsa lyhyenä radioesityksenä *Three Blind Mice*. Christie muokkasi radiokuunnelman novelliksi ennen näytelmän kirjoittamista. Näytelmä aloitti ennätysiä rikkovan menestyksensä Lontoossa *Ambassadors' Theatre*ssa vuonna 1952 ja sitä on esitetty yli 30 vuotta. Nykyisin näytelmää esitetään *St Martin's Theatre*ssa West Streetillä.

Hiirenloukku ilmestyi vuonna 1950 ja on siitä lähtien ihastuttanut ihmisiä ympäri maailmaa. St. Martin on ollut 52 vuotta Hiirenloukku-näytelmän koti. Siellä on vierailut yli kymmenen miljoona ihmistä.

Näyttelijä David Raven on

päätenyt jopa Guinesin ennätyskirjaan maailman kestävimpanä näyttelijänä. Hän on näytellyt 4575 näytelmää *Majori Metcalfin* roolissa.

St. Martinsin teatteri on viihtyisän näköinen sekä sisältä että ulkoa. Näytelmän väliaikana myydään karkkia ja jäätelöä: legendan mukaan Hiirenloukun historian aikana siellä on myyty jopa yli 395 tonnia jäätelöä!

Kolmen hiiren mysteeri

Nuoripari Mollie ja Giles Ralston pistävät pystyyn täysihoidolan perintönä saatuun kartanoon. Lontoossa tapahtuu murha, jonka jäljet johtavat *Monkswellin* kartanoon. Kuin ti-

lauksesta lumimyrsky tukkii tien ulkomaailmaan juuri, kun poliisi saapuu selvittämään tilannetta. Yksi vieraista kuolee salaperäisellä tavalla. Kuka on kolmas uhri, kolmas sokeista hiiristä?

Näytelmän teema on epävarmuus. Mitä todella voit tietää ympärillä olevista läheisistäsi tai edes omasta puoliosastasi? Näytelmän henkilöt puhuvat ymmärrettävää englantia, joten juonessa pysyy hyvin mukana. Värikkäät henkilöt tekevät näytelmästä vielä mielenkiintoisemman; jakomielitautinen neitimiies Christopher Wren valikoiduillaan kommentteillaan sekä Paravicini kuin ilmetty dracula. Kaikki ovat yhtä epäilyttäviä.

Perinteenä on, että yleisöä

pyydetään olemaan kertomatta murhaajan henkilöisyyttä kenellekään ulkopuoliselle esityksen loputtua. Murhaajan toivotaan

pysyvän tuntemattomana heille, jotka eivät näytelmää ole vielä päässeet näkemään.

Hiirenloukku

Kolme sokeaa hiirtä juosta vilistää, ne hätyyttivät mokomat talon emäntää. Vaan tämäpä leikkasi hännät poikki, oli hassua nähdä kun pakoon loikki kolme sokeaa hiirtä niin vikkellä.

Museoitua kirjailijan elämää

JENNI RANTAKOKKO

LONTOO. Liikenne. Kansainvälisyys. Nykyajan kuhisevasta keskustasta vain pienen kävelymatkan päässä asui kuuluisa kirjailija, **Charles Dickens**. Tästä kaikesta entisestä elämästä on olemassa todisteena Dickens House Museum, kirjailijan kotimuseo.

Katu, jossa museo sijaitsee, oli ennen ylhäisön asuinalue. Nykyään sitä on vaikea erottaa muista kaduista. 1800-luvulla molemmissa päissä katua olivat portit, jotka estivät muiden kuin asukkaiden pääsyn alueelle. Nykyään – ei mitään. Yksi opintomatkalaisista huomaa vaatimatoman pienen vihreän kyltin, joka kertoo Dickensin kodista.

Mikä museossa ihmisiä kiehtoo?

Idyllisyys. Entisajan henki. Tietotulva. Nämä ovat kolme tärkeintä syytä, jotka oppaan mielestä viehättävät museon vieraita. Museoon ei tulla ihan sattumalta, vaan vieraat ovat erityisen kiinnostuneita kirjailijasta tai aitojen 1800-luvun huonekalujen näkemisestä. Arkkitehtuurikin yli 200 vuotta vanhassa talossa on näkemisen arvoista. Tietoa museo antaa kiinnostuneille laajasti aina videosta teksteihin. Seinät on lähes kokonaan tapetoitu kuvilla kirjailijasta ja hänen perheestään.

Jenni Rantakokko tutki Dickensin kotimuseossa kirjailijan elämään liittyvää materiaalia. Kirjailija asui osoitteessa 48 Doughty St kolme uransa kenties tuotteliainta vuotta 1837 - 1839. Silloin valmistuivat suuren suosion saavuttaneet romaanit *Oliver Twist* ja *Nicholas Nickleby*. 1800-luvulla rakennettu terassitalo toimii nykyisin kotimuseona, jossa osa huoneista on täsmälleen samassa asussa kuin Dickensin siellä asuessa. Esillä on muun muassa kirjeitä, muotokuvia ja huonekaluja Dickensin muista Lontoon asunnoista sekä hänen tunnetuimpien teoksiensa ensipainoksia.

Ovet auki 1800-luvulle

1925 museo avasi virallisesti ovensa vierailijoille. Miksi juuri tämä talo päätettiin museoida? Eihän Dickens asunut siinä kuin parisen vuotta elämästään. Syy on yksinkertainen: ainoa koti, joka oli säilynyt ehjänä, oli juuri Doughty Streetillä sijainnut

talo numero 48. Talossa asuessaan Dickens ehti kokea yhden tragedian elämässään; vaimon sisko kuoli tänä aikana. Talo toi myös paljon iloa kirjailijan maailmaan; hänen kaksi tyttölastaan syntyivät molemmat Doughty Streetillä sekä siellä sai myös eräs Dickensin kuuluisimmista kirjoista, **Oliver Twist**, viimesilauksensa.

Köyhien puolesta puhuja sekä politiikkaa kovasti uudistamaan pyrkinyt kirjailija ehti luoda mittavan tuotannon kirjoja. Yksi tunnetuimmista kirjoista oli *Oliver Twist*; tarina köyhästä orpopojasta, joka lähtee etsimään perhettään ja parempaa elämää Lontoosta. Juoneltaan *Oliver Twist* on lähes yhtä koukeroinen mitä nykyajan *Kauniit ja Rohkeat*. Nuori, vasta 12-vuotias, *Oliver* ajautuu rikollisliigaan, joka lupaa tarjota köyhälle pojalle ruoan ja yösijan, jos tämä lupaa vastavasti osallistua rikoksiin.

Eräänä päivänä nuori *Oliver* sattuu vahingossa ryöstämään oman isoisänsä ja joutuu tästä syystä melkein telkien taakse. Molemmat eivät vielä tiedä olevansa sukua, kunnes tämä hyväsydäminen vanhus lupaa ottaa *Oliverin* kotiinsa, ettei tämä joutuisi taas kadulle rikollisten käsiin. Tämähän tietenkin suuttuu rikollisjengin pomoa. Monien mutkien kautta tarina saa kuitenkin onnellisen lopun.

Elämänsä aikana Dickens ehti saavuttaa suuren suosion. Omaan aikaan eniten myydyimmän kirjailijan kirjoja luetaan vieläkin paljon Englannin kouluissa. Eivätkä tarinat koskaan vanhene. Dickensin ajattomuudesta henkii myös tämä museo, jossa huonekalut on poimittu suoraan 1800-luvulta. Kaikki on lähes täydellistä, jotta museon vierailija voisi elää uudestaan Dickensin elämää.

Charles Dickens (1812 - 1870) oli tulieluinen pienten ihmisten puolestapuhuja. Hän tunsikin omakohtaisesti kurjuudessa ja ahdingossa elävän Lontoon. Varsinkin köyhien lasten kohtalo oli lähellä kirjailijan sydäntä. Lapsen sielunelämän kuvaajana Dickens suorastaan hämmästyttää uudenaikaisuudellaan.

Tarunomaisen salapoliisin syntysija:

Baker Street 221 B

ANU PIRKOLA

LONTOO. Lontoossa vieraileville sherlockiaaneille ja muillekin dekkaristeille on pyhiinvaelluspaikka West Endissä: Sherlock Holmes -museo. Osoite on Baker Street 221 B.

Museon ovella seisoo salsake poliisiksi pukeutunut nuori mies, joka kertoo toimivansa ovimiehenä. Hän päästää salapoliisin asuntoon vieraat, jotka kiipeävät narahtelevat portaat ylös – seitsemäntoista askelmaa - kuten Watson mainitsee. Huoneessa istuu odottamassa Holmesin ystävä, tohtori Watson. Hän näyttääkin siltä, miltä Watsonin luulisi näyttävän. Valkoiset hiukset erottuvat hatun alta, valkoiset viikset paljastavat vain hieman hymystä ja kirkaat silmät toivottavat meidät tervetulleiksi istumaan ja juttelemaan toviksi.

Watsonin esittäminen on kiinnostavaa

Watson, oikealta nimeltään **John C. Barret**, on lupsakka ja puhuu rauhallisesti. Watsonin esittäminen on ollut hänen päätyönään jo seitsemän vuotta – eli talo on tullut hänelle aika tutuksi. Hän on kohdannut ihmisiä kaikkialta maailmasta: Al-baniasta, Yhdysvalloista ja jopa Suomesta. Jostain syystä etenkin pohjoismaalaisia on kiinnostanut kyseinen museo. Barretin mukaan ihmiset tietävät yllättävän paljon Holmesista ja hänen seikkailuistaan.

Barret kertoo rakastavansa Doylen tuotantoa, etenkin Holmesia. Hänen mielestään oli luontevaa ryhtyä esittämään Watsonin, kun pystyy kertomaan pitämistään asioista. Lisäksi hän arvostaa paljon Holmesin ajattelua: "Ei ole niinkään tärkeä, mitä teet, vaan mitä ajattelet."

Lääkäristä dekkarikirjailijaksi

Sir Arthur Conan Doyle oli jo pikkupoikana kiinnostunut kirjallisuudesta. Hän päätti opiskella lääkäriksi, mutta juuri ennen loppututkinnon suorittamista Doyle matkusti Jäämerelle ja toimi eri laivoissa lääkärimäisenä. Jostain syystä hänen lääkärin toimensa ei onnistunut; hänelle jäi aikaa keskittyä kirjoittamiseen.

Vuonna 1885 Doyle keksi Holmesin. Esikuvana toimi hänen entinen opettajansa, jolla oli erinomainen huomio- ja päätteilykyky. Nimensä Sherlock Holmes sai kuuluisan kriketinpelaajan Sherlockin ja bostonilaisen lääkärin Oliver-Wendell Holmesin mukaan. Kaikkiaan Doyle on kirjoittanut 56 novellia ja neljä pidempää dekkaria.

Watson, arvokas kuuntelija ja taitava lääkäri

Itseään Doyle käytti tohtori John H. Watsonin esikuvana. Tämän tehtävänä oli toimia tarinoissa kertojana ja ystävänä, jonka kanssa käymiensä keskustelujen kautta Sherlock Holmes voi tuoda esiin nerokkaita oivalluksiaan. Välillä tuntuu kuitenkin, että Holmesista on mukava alentaa ystävänsä romuttamalla tämän päätelmät. Toisaalta, onhan pohdittu myös mahdollisuutta, että Watson oli heistä se älykkö ja Holmes vain tavallinen tallaja.

Perfektionisti, joka tunnetaan piipusta ja viulusta

Sherlock Holmes on täydellisyteen pyrkivä havainnoitsija. Lisäksi hän on oopperan ja klassisen musiikin ystävä. Hän ei ole

tunteeton, mutta suhtautuu varautuneesti naisiin, koska kokee heidän vaikutuksensa häiritsevän työtään. Tohtori Watson pitää Holmesia Lontoon pahimpana vuokralaisena, joka säilyttää sikareja hiilihangossa ja piipputoppakkaa persialaisessa tohvelissa sekä iskee vastausta vaativat kirjeensä veitsellä keskelle puista takanreunusta. Doyle on antanut lääkärin ammatistaan vaikutteita Holmesille; tämä kerää materiaalia, analysoi ja järjestää sitä.

Fiktiivistä lumoa

Sherlock Holmesin museo vaikuttaa asiantuntevasti laaditulta. Holmesin tavarat viuluineen ja persialaistohveleineen ovat paikalla, samoin laboratoriovälineet ja Irene Adlerin kuva takanreunalla. Olohuoneen lisäksi museoon liittyvät Watsonin ja Holmesin makuuhuoneet sekä vuosisadan vaihteen Lontoosta kertova näyttelyhuone. Museosta löytyy vahanukkeja niin Holmesista kuin Watsonistakin sekä heidän seikkailuihinsa liittyvistä henkilöistä.

Tunnettuahan on, ettei Conan Doyleen aikana osoitteessa 221 b Baker Street ollut taloa. Onkin ollut hieman epävarmaa, mihin Doyle sijoitti Holmesin residenssin. Vuonna 1951 Britannian juhlapäivänä juhlittiin Holmesia, jolloin Abbey Housesessa oli näytteillä toiseen kerrokseen rekonstruoitu salapoliisin huone. Juhlien jälkeen museo siirrettiin tien toisella puolella sijaitsevaan Sherlock Holmes -pubiin, joka toimi museona vuoteen 1990 asti. Vuonna 1990 avattiin Baker Street 221:ssä Sherlock Holmes -museo.

Anu Pirkola haastattelee Watsonia esittänyttä John C. Barrettia Sherlock Holmes -museon olohuoneessa.

Tate Britain -taidemuseossa laaja Turner Whistler Monet -näyttely

MARI SARPOLA

LONTOO. Tate Britain -taidemuseossa entisessä Tate Galleriassa, on maailman suurin kokoelma brittiläistä taidetta 1500-luvulta 1900-luvulle asti. Taidemuseossa on yhteensä noin 65 000 taideteosta. Näytteillä olevien töiden moninaisuus sekä usein vaihtuvat kiertävät näyttelyt takaavat, että museosta löytyy jotain jokaiseen makuun Elisabetin ajan muutokuvista uusimpiin installaatioihin.

Turner Whistler Monet -näyttely, jossa Pyhäjoen lukiolaiset vierailivat, oli niin sanottu kiertävä näyttely. Näyttely oli Tate Britainissa 15. toukokuuta saakka.

Kolme suurta maisemamaalaria

Turner Whistler Monet -näyttely yhdisti kolmen taiteilijan

työt. Näyttely kokosi noin 100 maalausta todistamaan kolmen suuren maisemamaalarin vai- kutussuhteita. **Claude Monet** kuuluu impressionismin suuriin nimiin. Hän uudisti maisema- maalauksen ilmaisukeinoja yhdessä taiteilijaystävänsä **James Whistlerin** kanssa. Molemmat ihailivat englantilaista maisema- maalaria **Joseph Turneria**. Turner oli ensimmäinen, joka rohkeni ujuttaa luonnonkuvaukseen symboliikkaa, outoja värisävyjä ja hämmentävää tunnelmaa. Turner käytti maalauksissaan maailman värejä, Monetin värit olivat erilaisia.

Ontarion taidemuseon pääkuraattori **Katharine Lochnan** kertoi, että Turner oli Monetille ja Whistlerille eräänlainen oppi- isä, jota he suuresti kunnioittivat: "Turner, Whistler sekä Monet maalasivat jokainen mielellään Thamesia, Seineä sekä Venetsian

kaupunkia. He eivät maallaneet tavallisia maisemia, vaan ihannoivat kaupungin saasteita ja likaisuutta."

Impressionismista tuli taiteen muotisuuntaus Ranskassa vuosien 1874 ja 1886 välillä. Impressionismin katsotaan alkaneen ranskalaisen Monet'n taulusta nimeltään "Impressio: auringon- nousu". Mutta jo ennen Monet'n syntymää Turner maalasi klassisesta tyylistä poikkeavia vaikutelmatauluja. Turner siis maalasi tyyliuunnon jo ennen kuin impressionismi sai nimensä.

Kuvaa lukemassa

Ennen opintomatkaa opiskelijat tutustuivat kuvataiteen tun- nilla Tate Britain -taidemuseoon rakennuksena ja sen kokoelmiin länsimaisen taidehistorian valosa. He valitsivat taidemuseosta maalauksen, johon tutustuivat syvemmin. Maalauksesta jokainen teki kuvalliskirjallisen analyysin. Paikan päällä Lontoossa opiskelijat esittelivät oman maalauksen muille ryhmäläisille. Matkan jälkeen he alkoivat valmistaa maalauksesta oman uusiaideteoksen eri tekniikoita käyttäen.

"Lukion kuvataiteen yhtenä tavoitteena on tutustua ajankoh- taiseen kuvataiteen näyttelyihin ja taiteilijoihin ja oppia katsomaan ja analysoimaan erilaisia kuvia. Tavoitteena on, että opiskelija oppisi kuvanlukumatkakoke- muksen avulla avaamaan ja arvi- oimaan kuvia, ei vain nyt, mutta myös tulevaisuudessa. Kuvanlu- kutaito on opeteltavissa oleva asia ihan niin kuin mikä muukin taito ja on tärkeä osa yleissi- vistystä yhä visuaalisemmassa maailmassamme", kertoo kuva- taideopettaja **Kaija Saari**.

Suomalaista kulttuuria englantilaisille

JENNI RANTAKOKKO

LONTOO. Suomen Lontoon kulttuuri-instituutti on yksityi- nen säätiö, jonka rahoitus tulee pääosin opetusministeriöltä. Instituutti tekee suomalaista taidetta, tiedettä ja koulutusta tunnetuksi Britanniassa ja Irlannissa. Tavoitteena on edistää Suomen, Britannian ja Irlannin välistä kulttuurivaihtoa ja -yhteistyötä ja alaan liittyvää tutki- musta ja opetusta.

Lontoon Instituutissa on töissä kuusi henkilöä. Yliopisto-opis- kelijoilla on mahdollisuus päästä instituuttiin 3-5 kuukaudeksi harjoittelemaan. Tälläkin hetkellä Lontoon instituutissa on töissä kaksi yliopisto-opiskelijaa. Muilla työntekijöillä on kolmen vuoden työsuhteen.

Uusi johtaja Suomen Lon- toon Instituuttiin

Taiteilijaprofessori, sellotaiteili- ja **Seppo Kimanen**, 55, on valit- tu Suomen Lontoon-instituuttiin

uudeksi johtajaksi kaudeksi 2005 - 2008 Timo Val- jakan seuraajaksi. Seppo Kimanen, on toiminut ai- emmin Kuhmon Kamarimusiikin taiteellisenä joh- tavana.

"Toimialuee- si. Suomi on Englannissa Pop, sillä kaikki tietävät Suomen lisäksi Irlanti ja Iso-Britannia. Eli suunnilleen 80 miljoonaa ihmistä", kertoo Kimanen instituutin tehtävästä. "Pyrimme aikaansaamaan kai- kenpuoleista vaihtoa. Olemme siis vähän niin kuin katalysaatto- reita näiden maiden välillä."

Kulttuurivälitystä

Raija Koli, instituutin taideoh- jelmista vastaava, kertoo englan- tilaisten olevan hyvin sisäänpäin kääntynyttä sakkia ja tämän takia onkin tärkeää, että heille tuo- daan mahdollisuus kokea ripaus ulkomaalaista kulttuuria.

Raija Koli, instituutin taideohjelmista vastaava, kertoi, miten suomalaista kulttuuria – tanssia, elokuvaa, musiikkia, uusmediaa – tehdään tunnetuksi. Suomi on Englannissa Pop, sillä kaikki tietävät Suomen kännyköiden keksijämaana.

Koli korostaa, ettei instituutti pyri järjestämään omista tiloistaan tilaisuuksia. Sen sijaan instituutin työntekijät tiedottavat esimerkiksi Lontoon taidepiireihin lahjakkaista suomalaisista taiteilijoista. He solmivat siis kontakteja kahden maan välille ottamatta kuitenkaan varsinaista välitystoimiston asemaa. Lisäksi he kutsuvat median edustajia paikalle, kun suomalaiset taiteilijat esiintyvät kulttuuritapahtumissa. Instituutin työntekijät tiedottavat myös Suomen yli- opistoja mahdollisuudesta ottaa englantilaisia vaihto-oppilaita tai luennoitsijoita - ja toisin päin.

Menestyvä floppi

"Suomessa hieman omituiset elokuvat menevät ulkomailla hyvin kaupaksi. Sen sijaan koti- maassa niin sanotut varmat hitit eivät myy ulkomailla", kertoo Koli. Hyvänä esimerkkinä tästä oli Englannissa esitetty Pahat Pojat -elokuva, joka Suomessa rikkoi yleisöennätyksiä. Englan- tilainen yleisö ei jaksanut innos- tua elokuvasta samalla tavalla.

Mitä instituutin asiakkaat mahtavat tuumia Suomesta? "Suomea pidetään teknologia- taan edistyneenä maana", vastaa Koli. Taas kerran kuuluisa Nokia näyttää tunnettavuutta maailman markkinoilla.

Taiteilijaprofessori, sellotaiteilija **Seppo Kimanen**, 55, on valittu Suomen Lontoon-instituutin uudeksi johtajaksi kaudeksi 2005 - 2008.

Joseph M.W Turner Fisherman at Sea

JENNI RANTAKOKKO

Maalauksen pääteemana ole- va kuutamoinen oli tullut yleisölle tutuksi jo aiemmin Horace Ver- netin, Philip James de Louther- bourgin sekä Joseph Wright of Derbyin maalauksissa. Nämä maalarit olivat suurelta vastuus- sa 1700-luvun muodin hengissä pitämisestä, johon kuului tum- muuteen hukkuneiden, yöllisten esineiden ja asioiden kuvaami- nen. Luultavasti näistä taiteili- joista inspiroituneena maalasi myös Turner ensimmäisen työn- sä synkäksi ja yölliseksi.

Teos antaa katsojalleen vaiku- telman luonnon musertavasta voimasta. Meri näyttää herruu- tensa niin kalastajalle kuin tau- lun katsojalle. Se on maalattu yksityiskohtaisesti ja valtaamaan suurimman osan taulun alasta. Kuunvalon kalpeus on kontrasti vilkkuvalle lyhdylle veneessä. Se tuo myös rauhoittavuutta muu- ten niin villiin ja levottomaan

kuvaan. Luonto saa veneen huojuamaan, lyhdyn vilkkumaan sekä ottamaan kalastajan kohta- lon omiin käsiinsä. Kalastajaa ei sen tarkemmin kuvassa näy, ehkä Turner ei halunnut siten dramati- soida maalaustaan liikaa.

Teoksessa on havaittavissa 1700-luvulle tyypillisiä piirtei- tä. Maalaukset olivat tuolloin omalla tavallaan ylevän näköi-

siä. Luonnossa tärkein piirre on kuu. Tuohon aikaan alkoi myös tähtitiede kehittyä, mikä sekun- heijastaa vuosisadalla tapahtu- nutta kehitystä. Sään pilvisuus ja utuisuus tuo tauluun kylmyyttä, jota pehmittää kuun valo. Eräs tärkeä huomiokohta on myös Turnerilla ollut halu liittää mu- kaan Englannille ominaisia mai- semakohtia Isle of Wightista.

Claude Monet Houses of Parliament: Effect of sunlight in the fog

JOLINDA SCHRAM

First of all this painting comes from a series of paintings about the Houses of Parliament. The series contains 8 paintings, each painting depicts a differ- ent weather condition, but has the same view on the Houses of Parliament.

The first time when I read the title I immediately had to think about what kind of fog it must have been. Was it the kind of healthy fog, with no harm whatsoever for the health of London's inhabitants or was it the fog that was caused by the factories? Either way Monet has got me to believe that live in London wasn't so bad after all, even pretty perhaps. The sun is shying with strength through the fog. Leaving a warm feeling on the skin and in the heart of anyone, who leas his eyes on

this painting. When I look at the painting I can almost feel the sun being reflected by the water and when I saw the actual painting in the Tate Gallery that emotion became more powerful.

It seems so easy to paint this kind of painting. For me it feels

like a child could have done it, because of the 'easy' way the Parliament building is painted. The actual reason why Monet did this was that he wanted to show us what the fog could do to someone's vision.

